

HALİS BEY

Serdar Halis ATAKSOR

Halis Bey, 1876 yılında Aydın'da doğmuştur. Babası Ahmet Muhtar Efendi annesi Havva Naime Hanım'dır. 1881 yılında Küpecik Mahalle Mektebi'nde ilköğrenimine başlaması babası defter kâtibî Ahmet Muhtar Efendi'nin Kütahya'ya tayin olması ile gerçekleşmiştir. 1885 yılında girdiği Kütahya Rüştîyesi'nden 3 yıl sonra diplomasını almıştır. 1889 yılında İdadi Mektebi'ne başlamıştır. İdadi Mektebi'ne başladığı dönemlerde kişisel ihtiyaçlarından dolayı Fransızca öğrenmeye başlamıştır. 1893 yılında Kütahya liva meclisi idaresine seçilmesinin ardından Bursa Mülkiye İdadisi'ne başlayan Halis Bey, idadiden altıncı seviye tasdikname almıştır. 1896 yılında İstanbul'a gelmiş ve 13 Mart 1896 tarihinde girdiği Harp Okulu'ndan 25 Aralık 1898 yılında üstün derece ile teğmen olarak mezun olmuştur. Harp Okulu'ndaki mezuniyetinin ardından Balkan Harbi'ne katılan Halis Bey, 5 Mart 1904 tarihinde 12'nci Alay 1'inci Taburda iken üsteğmenliğe terfi etmiştir. Üsteğmenliği sırasında Yarbay Ziya Bey'in yaverliği, 8'inci Liva Kumandanı Mir-liva İshak Paşa'nın (Gâvur İshak Paşa) yaverliği, inşaat komisyonu aza vekilliği, Dîvân-ı Harp azalığı ve katipliği görevlerini yerine getirmiştir. Balkan Harbi sırasında önce ayağından vurulmuş, daha sonra Vize, Soğucakdere Muharebesinde gözüne gelen şarapnel parçasıyla gözünden yaralanmış-

tır. 20 Nisan 1913 tarihine kadar tebdil-i havada bulunan Halis Bey, Çatalca ileri tabyada (kırık sırt) taburuna katılmıştır. Eksik olan tabur mevcudu yeniden teşkil edilmiş olup; Binbaşı Osman Bey, Sivil Kâtip Muharrem Vehbi Efendi, imam-ı muhterem Hacı Murat Efendi, İdris, Muzaffer, Yüzbaşı Ziya Efendi de bu taburun içinde yer almışlardır notlarında belirttiği üzere; (ki, bu üçü Arıburnu'nda ilk gün şehit oldular) demektedir. Gözünde hasar meydana gelen Halis Bey'in sonradan lakabı "Kör Halis" olmuştur. 18 Temmuz 1908'te yüzbaşılığa terfi etmiştir.

Halis Bey, Balkan Harbi'nin etkisini henüz üzerinden atamadan, tabur komutanı Osman Bey'den taburu devralıp Gelibolu'ya hareket etmiş, Maydos'ta 26'ncı Alay 3'üncü Tabur ile beraber konaklamıştır. Bu sırada diğer taburlar Anafartalar'da sahil muhafazasında bulunmuştur. Seddülbahir'de 9'uncu Tümen'e bağlı olan 27'nci Alayın 3'üncü Taburunun komutanı olarak Harap kale'de 26'ncı Alayın 3'üncü Tabur ihtiyatı olarak yer almıştır. Çanakkale Cephesi'ndeki kahramanlarımızdan biri olan Bigalı Mehmet Çavuş, Halis Bey'in komutasındaki askerlerden biri olmuş; bu kahramanlığı bizzat Halis Bey tarafından üstlerine rapor edilmiş ve madalya ile ödüllendirilmiştir. Halis Bey, kendi notlarında Mehmet Çavuş'a da şu şekilde yer vermiştir;

"19 Şubat 1330 Seddülbahir sahil muhafazasını 26'ncı Alay 2'nci Taburdan teslim aldım. Seddülbahir'e düşmanın keşif için çıkartma teşebbüsü. Sabık bölüğüm

2'nci bölük çavuşlarından kahraman Bigalı Mehmet çavuşun cesaret ve fedakarlığı 19'uncu Fırka komutanı Mustafa kemal paşa tarafından takdir edildi. Mehmet çavuş yaralanarak İstanbul'a gönderildi. Bugün 6 şehit 12 yaralı var."

Çıkarmaların başladığı 25 Nisan 1915 gününde düşmanı ilk karşılayan komutanlardan olan Halis Bey, Maydos top zeytinlikte bulunan 27'nci Alay çadırı ordugahından saat 05.45'de cepheye hareket etmiş olup Kemalyeri'ne intikal ederek alay komutanı Şefik Bey'in emri ile düşmanı karşılamak üzere Edirnesirtı'na intikal etmiştir. Kesikdere ve Kılıçdere'nin birleştiği noktada bölükler arasında durumu tetkik ederken kolundan iki mermi ile ağır yaralanmıştır. Halis Bey'in komutasında olan Mucip Efendi hatıralarında yaralanan komutanından şu şekilde bahseder:

"Muharebelerin tesiri artık bizim taraf için de kendini göstermeye başladı. Dakikalar ilerledikçe mücadele bütün manası ile dehşet ve ehemmiyet peyda ediyordu. Bu sırada tabur komutanı Uşaklı Halis Bey geliverdi. Saatlerden beri tahammül edilemeyecek kadar ağır olan yükümlüğün birden üzerimden kalktığını hissediyordum. Derin derin nefes aldım. Henüz yirmi yaşında bulunan genç bir zabıt vekili için bundan daha büyük bir imdat kuvveti olamazdı. Tabur kumandanı bana iltifatlarda bulundu ve düşmanın vaziyetini tetkike başladı. Vaziyetin lehimize olduğuna dair bir kanaati olmadığını yüzünden okumak mümkündü. Bana şu haberi verdi; 'Diğer üç bölüğümüz bizden 400 metre kadar sol cema-

himızda düşmanla şiddetli muharebeye tutuşmuşlar, askerlerimizin hiçbir kayda tabi olmaksızın yaptıkları hücumlardan şikayetçi.' Ve buna müteakip ilave etti; düşman herhalde denize dökülecektir.

Gittikçe sararan yüzünden ve bakışlarındaki kuvveti kaybolan gözlerinden mana çıkarmak istiyorum, fakat bunun için çok düşünmeye ve sebep aramaya lüzum kalmadı. Sol kolunun hâkî kumaşı yavaş yavaş kızarıyor ve parmaklarının ucuna kan damlaları birikiyordu.

-Yaralanmışsınız dedim.

-Şimdi değil sizin bölüğe gelirken yolda oldu, cevabını verdi.

-Sihhiye çavuşu, diye bir defa seslenebildim. Beni susturdu ve hemen ilave etti.

-Asker yaralandığımı duymasın."

Yaralı şekilde muharebeden geri durmayan Halis Bey, bir askerinin yardımı ile çarpışma bölgesinden uzaklaştırılmıştır. Kocadere sargı mahallinde ilk tedavisine müteakip taburunun başına ancak 6 Mayıs'ta dönebilmiştir. Halis Bey, uzun süre komutayı bırakmaması ile takdir edilmiştir. Tedavisinin ardından görevine dönen Halis Bey, 19 Mayıs taarruzuna 27'nci Alay 3'üncü Tabur ile ihtiyat kuvveti olarak katılmıştır. 5 Haziran 1915'te ise Halis Bey komutasındaki birlikler 57'nci Alayın ele geçirilen 31 ve 31 numaraları siperlerinin geri almıştır.

9 Ağustos 1915'te Mustafa Kemal'in 19'uncu Tümen Komutanlığından ayrılarak Anafartalar Grup Komutanlığı görevine başlamasının ardından 27'nci Alay Komutanı Şefik Bey, 19'uncu Tümen Komutanlığına atanmıştır. 27'nci Alayın başına ise 31 Ağustos 1915'te Binbaşı rütbesi ile Halis Bey atanmıştır. 12 Temmuz 1915'te Binbaşılığa terfi eden Halis Bey, Çanakkale Muharebelerinin bitimine kadar 27'nci Alay Komutanı olarak görev yapmış olup, göstermiş olduğu kahramanlıklardan dolayı 3 Mayıs 1915'te Harp Madalyası ve 8 Kasım 1915'te Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası almıştır.

Binbaşı Halis Bey'in göstermiş olduğu kahramanlıklar bazı askerlerin dillerinde ve anılarında kalmıştır. Binbaşı Halis Bey, Seddülbahir'de bölük komutanı iken emri altında bulunan Gelibolu'nun Ilgardere köyünden olan Halil oğlu Ahmet Uzun, Binbaşı Halis Bey'den şu şekilde bahsetmiştir:

"Biz iskelede mevzilenmişken. Bir kez iskeleye bir düşman torpidobotu yanaştı. İçinden babalarının evindeymiş gibisine rahatlıkla 20-30 kişi kadar çıktı. Meğer düşman neferleri ara sıra buraya çıkarlarmış. Bölük kumandanımız Halis Efendi (ona kör Halis derlerdi) bize; "Buraya mevzileniniz. Vazifeniz hiç kimseyi karaya çıkartmamaktır. Eğer karaya bir tek düşman neferi çıkarırsanız hepimizi vururum. Eğer ben de size bir hile yaparsam, size de beni vurun." Dedi. Hani yüzbaşımız çok yaman adamdı doğrusu."

Çanakkale Muharebelerinden sonra Milli Mücadele yılları başlamış olup; 4 Mayıs 1916 yılında 2'nci Menzil Müfettişliğine bağlı Resülayn ve Diyarbakır Hat Komutanı olarak atanan Binbaşı Halis Bey, 1919 yılına kadar sırasıyla Mardin, Silvan ve Siverek bölgelelerinde görev yapmıştır.

1919'da Bitlis Askerlik Şubesi Başkanlığı görevini yürüten Binbaşı Halis Bey, 16 Eylül 1919'da 33'üncü Tümen Askerlik Dairesi Başkan Vekilliği görevine başlamıştır. 1 Ağustos 1921'de Levazım 3'üncü Kısım Amirliği görevinin ardından 7'nci Kolordu Levazım 2'nci Kısım Amirliği görevine atanan Binbaşı Halis Bey, 1 Ekim 1925 tarihinde malulen emekli olmuştur.

Askerlik hayatı boyunca Binbaşı Halis Bey'in aldığı madalya ve nişanlar şunlardır:

- 30 Kasım 1901'de Beşinci Dereceden Mecidi Nişanı

- 3 Kasım 1915'te Harp Madalyası

- 8 Kasım 1915'te Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası

- 5 Kasım 1918'de Alman İmparatorluğu'nun İkinci Sınıf Demir Salip Madalyası

- 9 Ağustos 1927'de İstiklal Madalyası

Hayatı üniformanın içinde cep helerde vatanına ve milletine hizmet ile geçen Binbaşı Halis Bey, 1925 yılında askerlikten emekli olduktan sonra da memleketine

hizmetlerini sürdürmüştür. Milli Mücadele yıllarından sonra memleketi Uşak'a dönüp Zekiye Hanım ile evlenen Binbaşı Halis Bey, 1925-1933 yılları arasında Uşak Belediyesi bünyesinde hizmetlerde bulunmuştur. Uşak Belediyesi mühendisliğinde bulunduğu sürede dönemin belediye başkanı Alaattin Tirioglu, Binbaşı Halis Bey'i ve onunla olan anısını şu şekilde anlatmaktadır:

“Fransa’dan döndüğüm yıllarda Uşak’ta yenilikler yapmayı düşünmüş, ilk iş olarak da Belediye mühendisinin nasıl bir adam olduğunu sormakla başlamıştım. Kimliğini sorduğum zaman bana; “Emekli bir asker” dediler. Bir emekli ile iş yapılmayacağı endişesi ile vazifeden affetmeyi düşünerek kendisini çağırttım. Müşekkel bir adam, bir tevazu ve terbiye örneği içinde karşımda askerce bekledi. Yer gösterip oturtuktan sonra konuşmanın bir yerinde; “Mühendis Bey Belediyenin önüne doğru olan yolu Arnavut kaldırımı yapsak” dememe kalmadan o terbiyeli adam hiddetlenerek aynen “Reis Bey size teessüf ederim. Siz Avrupa görmüş insansınız, memleketin her sokağını asfaltlamak düşüncesinde olmadıkça başka reislerden ne farkınız olabilir?” demekten kendini alamadı. Sonraları çok iyi anlaştığımız ve pek saygı duyduğum bu zatın, gayet güzel Fransızca bilmesinden benim büyük istifadelerim oldu.”

Ömrünü önce askerlik mesleğine Binbaşı Halis Ataksor, emekli olduktan sonra hemşerilerine hizmetini belediye mühendisi olarak devam ettirmiştir. Hem komutası

altındaki askerlerden hem de belediye çalışanı olduğu dönemde Belediye Başkanı olan Alaattin Tirioglu’ndan çeşitli övgüler almıştır. Fransızca başta olmak üzere Almanca, Arapça ve Farsça öğrenen Halis Bey, Herodot Tarihi’nin büyük kısmını tercüme etmiştir. Paris Komünü tercümesi de bulunmaktadır. Sosyoloji’ye karşı olan ilgisi onu eski Türklerle ilgili araştırmalara sevk etmiş, Komuk Türkleri hakkında makaleler yazmış ve bu makaleleri ziya Gökalp in Küçük Mecmua’da yayınlamıştır. Bu makaleleri oğlu Yılmaz Ataksor günümüz diline çevirerek kitaplaştırmıştır. Ayrıca Binbaşı Halis Bey, Çanakkale Cephesinde bulunduğu tarihlerde günlüğüne olanları rapor şeklinde işlemiştir. Binbaşı Halis Bey’in günlüğü ilk defa 1975 yılında oğlu Yılmaz Ataksor tarafından “Çanakkale Raporu” adı altında yayına hazırlanarak basılmıştır.

Binbaşı Halis Bey, belediyede mühendis olarak çalıştığı günlerde zatürre olmasının ardından İstanbul’a giderek tedavi görmüştür. Fakat Uşak’a döndükten sonra hastalığı tekrar nüksetmiş ve 8 Ağustos 1933 gününde 53 yaşındayken vefat etmiştir. Binbaşı Halis Bey ilk önce Uşak Bozkırlı mezarlığına defnedilmiş, mezarlığın taşınması üzerine merkez kabristanlığında nakledilmiştir.

Kaynakça

- Akgün, Bayram, “Binbaşı Halis (Kör Halis Ataksor)”, <https://csatt.org/binbasi-halis-kor-halis-ataksor/> (Erişim Tarihi: 17.05.2024)
- Ataksor, Serdar Halis. *Çanakkale Raporu Binbaşı Halis Bey’in Savaş*

Notları. 3.Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2008.

- *Birinci Dünya Savaşı’nda Çanakkale Cephesi* (25 Nisan 1915-04 Haziran 1915). C.V, K.II, Ankara: Genelkurmay Personel Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayınları, 2012.
- Görgülü, İsmet. *On Yıllık Harbin Kadrosu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- *Harp Ceridelerine Göre Çanakkale Savaşları’nda 27.Alay*. C.I, Haz. Murat Karataş. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017.
- *Harp Ceridelerine Göre Çanakkale Savaşları’nda 27.Alay*. C.II, Haz. Murat Karataş. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018.
- *Harp Ceridelerine Göre Çanakkale Savaşları’nda 27.Alay*. C.III, Haz. Murat Karataş. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020.
- İrdesel, Mehmet. *Çanakkale Savaşları ve Harp Sahaları Rehberi*. İstanbul: Baha Matbaası, 1973.
- Karataş, Murat. “Mustafa Kemal (Atatürk)”. *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*. Ed. Murat Karataş, Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını, <https://canakkalesavaslariansiklopedisi.com/content/mustafa-kemal-aturk/> (Erişim Tarihi: 17.05.2024)
- Toker, Hülya. *Çanakkale Muharebelerine Katılan Komutanların Biyografileri*. 2.Baskı, Ankara: Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayınları, 2017.

Atf

Ataksor, Serdar Halis. “Halis Bey”, *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*, Ed. Murat Karataş, İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), 2024.

Serdar Halis Ataksor, “Halis Bey”, *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*, Ed. Murat Karataş, Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), İstanbul 2024.